

Idő és mozgás Iancu Laura:
Éjszaka a gyermek,
 Magyar Napló Kiadó, 2017.

Iancu Laura új, *Éjszaka a gyermek* című verseskötete az utóbbi évek egyik legfigyelemreméltóbb szépirodalmi munkája. Szerzője beváltotta azt a nagy ígéretet, amelyet még a *Karmaiból kihullajt* megjelenésekor remélhettünk tőle. A friss kötet gondolati rendszere letisztult, „fejtegetései” elmélyültek – emiatt megfontolt, lassú olvasást kíván.

Az *Éjszaka a gyermek* értelmezése több szálon indulhatna, ám a kötet időt fejtegető egységei olyannyira meghatározóak, hogy érdemes e problémakör tárgyalásával kezdeni az elemzést. Iancu Laura teológiai ismeretekben való jártassága vitathatatlan. Ennek köszönhetően tud finom distinkciót tenni az emberi és az isteni idő között. Az isteni idő nem darabolt, nem osztott, nem fragmentált léte eltér az emberi felfogás hangsúlyosan múlta, jelenre és jövőre bontott természetétől. Az emberi maga ugyanakkor az istenihez vonzódik, ahhoz igyekszik közeledni. Ezt képes például az imában megtenni. A rendkívül összetett szerkezetű *Leszáll a köd* című vers az imához hasonlítható megszólalást éppen Pünkösdre teszi, amely a szellemi kiáradás és a hozzá kapcsolt beszéd napja. A mű szerzője emellett – kedvelt eljárásával – egybecsúsztatja az időt és a teret, ami szintén megszokott a teológiai gondolkodásban: „Vannak még napok – / több van, nem hét! / A végtelen idő hiánnyal teli edényei. / Oda járok olykor én is / lopakodva arcot mosni. / Napszámosa vagyok a hiánynak, / itt mindig béke van, és / mindennap / pünkösdvasárnap. / Szállnak a lángnyelvű égi szavak, / köd hozza, nem pirosak. / Itt nem tudható, a vizek merről folynak, / s hogy élt-e valaha is Ádám, Éva. / Akárhonnan is, ma este *ide* gyere haza.”

Egy másik versben az isteni és az emberi időfelfogás közötti távolság az isteni rákérdésben tárul fel, amely a megvalósulásban, azaz a létben – vagy úgy is fogalmazhatnánk: a kérdés aktualizálásában – képviseli a tragikumot. Ezt nem gyengíti az sem, hogy a szerző egy cseppnyi humort is igyekszik belecsempészni alkotásába. Iancu Laura a párbeszéd szorgalmazójának személyét, továbbá az ünnepet sem esetlegesen választja ki, hiszen Krisztus alakjá-

val már magának az időszámításnak a tényét emeli be versébe: „Hóval jön az ég – ha jön még valaha – / az ég Emberfia. / Megkérde: *Hány óra van a földön?* / *Hat múltott,* válaszolom, / *hatnál is többet elhallgatam...* / Keletre néz, a Szeretig ellát. / *Korán jöttél,* mondanám, elnémult anyanyelven. / *És vártalan?*” (*Karácsonyi számláló*).

A *Kimenőcédulák* egységének egyik rövidebb darabja a két, egymástól eltérő létmódra kerülővel és esetlegesen utal. Az önmagunkon nevetés kétséges lehetőségét vizsgálja – némileg arra az útra emlékeztetően, amelyet Charles Baudelaire (*A nevetés mi-benlétéről...*) és értelmezői járnak, amikor a nevetés sajátosságait keresztény kontextusban értelmezik. Ebben az összefüggésben fontos szerepet kap az első bukásunkra való emlékezés. Egy önmegkettőző folyamat megy végbe, amikor reflexíven tekintünk magunkra. Ez válik az ironia alapjává. A baudelaire-i látásmód távolságot lát a nevetés és a keresztény szemlélet között. A Iancu Laura-líra e szelete éppen teológiai elköteleződésénél fogva mintha az önmagunkon nevetés lehetetlenségét állítaná, jöllehet az is igaz, hogy csak részben halad Baudelaire-ék vonalán: „**megbotlani a kopasz földön** / legalább egyszer nevetve / esni egy jót / és összedrótozott testtel estére / visszatenni minden könyvet / a helyére” (*Kimenőcédulák*).

Az előbbieket követve állítható, hogy a „szent történelem” – mint a hagyomány kétségtelen alappillére – kiemelt helyet foglal el a kötetben. Ezt csak fokozzák az olyan versek, amelyek e történelem egységeit konkrétan villantják fel. Mint például az *Este a faluban (II)*: „S valóban, / akármely csúcsról potyognak, / a ködarabkák ma is / Mózes lépteit visszahangozzák.”

De nemcsak ez az egy emlékezetegyüttes létezik: van egy másik is, amelyik egy szűkebb közösség múltjára, jelenére összpontosít. Ahhoz, hogy ráismerjünk erre a közösségre, hol Iancu Laura életútjának különböző szakaszait, hol az adott közösség által használt motívumokat (például fecske) kell vizsgálnunk. A szerző itt nem húzza alá erőteljesen moldvai, csángó származását, ezért a háttérinformáció nem elhanyagolható (a kötet hátsó borítója viszont említi a moldvai szülőföldet): „Felénk az ünnep Istené, / esetleg Máriaé, / azazhogy Máriaé a fél naptár, /

a maradék a szenteké. / [...] / Félszemű, félnyelvű csorda, / *üszök* voltunk, / hol hatóságok, hol tudományok / terminus technicus” (*Vasárnapból van az ember*). „[...] Tudd meg, te szent fuvallat, / júliusban a fecske kikölti fiait!” (*Szélben*).

Meg kell említenünk, hogy csak a versek esetében igaz a sejtetés ténye – a kötet utolsó darabja, a *Litánia* ugyanis sokkal egyértelműbben fókuszál a moldvai kérdésre. E mű több szempontból is érdekes és megrendítő része a könyvnek: egyrészt a megnevezés nem véletlen, a könyörgés jegyét hordozza, jóllehet a szövegnek műfaji, műnemi sajátossága leginkább a (mono)dráma lehetne. Másrészt vele kapcsolódnak össze a kötetnek a „szent történelmet” és egy közösség történelmét jellemző egységei. Harmadrészt Iancu Laura egy – feltehetően – moldvai fiú pappá válásán keresztül mutatja be egy személyiség átformál(ód)ását. A fiú Péterkeként szerepel a dráma elején, a végére pedig Petru és pap lesz belőle. A szöveg a gyermekre kényszerített nyelvcserre, illetve a honvágy tapasztalatával indít, majd eljut a magyar nyelvű mise problémáján át a magát, identitását félig-meddig elvesztő személyiség önmaga feletti gyászáig. A tematika egy közösség valós problémaköréhez kapcsolódik (gondoljunk a moldvai, magyar nyelvű miséért folytatott küzdelmekre, amelyeket Nyisztor Tinka vív). A szerző ezt kísérli meg irodalmi művé alakítani; meg is találja hozzá az adekvát nyelvet. Olyan képeket használ, amelyek minőségükben Tamási Áron *Szűzmáriás királyfi* vagy Móra Ferenc *Ének a búzamezőkről* című műveinek nyelvi konstrukcióira emlékeztetnek – még ha azoknál jóval modernebbek is.

A *Litániában* megjelenő kérdéskörök feltűnnek a kötet többi (vers)darabjában is – kifejezetten egy lírai énhez kapcsolódva. A honvágy például kettős értelemben – egyfelől a szülőföld, másfelől az isteni világ relációjában – mutatkozik meg: „Galambot etettek a Mikszáth téren, / napozom a télies koszban, / földíz a számban. Honvágy. Honvágyam van. / [...] / Bárkába kéne szállni, még / nyitva az ajtó, / és fölnézni az égre, mint ’79-be’, / kétnaposan, Istennel telve” (*Honvágy, eső*).

A lírai én, amikor a haza, a szülőföld után vágyakozik, egyúttal édesanyja alakját is megjeleníti. Ez azt jelenti, hogy az anya iránt is lehet honvágyat érezni: „Anyám vállára támaszkodnék, / az ezer kilo-

méterre” (*Fogság*). A haza képe – a hagyománynak köszönhetően – könnyen telítődik bibliai elemekkel is: „**elgondoltam egy utazást** / hasonlít a szántóföldek kecses ereire / hulló / gabonaszemek / hazatalálására” (*Kimenőcédulák*).

A honvágyat kétségtelenül emlékek táplálják – és a múlthoz való odafordulás elengedhetetlen ahhoz, hogy felidézzük őket. E folyamat visszatérések soraként értelmezhető. Ezt segíti a fecske-kép és a hozzá társult jelentésháló. Az *Éjszaka a gyermek* mellett – a köd természeti sajátosságainak ábrázolásakor – a céltalan térbeli változás és változtatás problémakörét is hangsúlyosan és érzékletesen mutatja be: „Néha hátranézek, / szeretem, ahogy / a köd lehajol érted, / s a hazaúton / minden este eltérítenek” (*Hátranézek*). „Szemedben látom: valami őszi szerelem / távolít a balladás ködében, / és gyengén menetel veled megannyi / nevenincs pillanat” (*Szemek*).

Az *elgondolást*, a gondolkodásban jelenlévő mozgást remekül tematizálja a kötet, sőt, egy lépéssel tovább vezet, hiszen a róla való írást jeleníti meg, azaz tanúsító erőt ad az írásnak. A tanúsítás és az írás pedig – a már megszokott módon – két rendszert párosít: az istenit és az azt fejtegető emberit: „**soha nem tudtam** / mit kezdeni a reménnyel / egyetlen szava nincs a Bibliának / amit megtanultam volna úgy olvasni / ahogyan Isten írt meg engem / mígnem átírtam egy szót / s átírom minden reggel” (*Kimenőcédulák*).

Az átírás felvetésével a Iancu Laura-könyv nem mást tesz, mint az említett mozgást fokozza az ismétlődés jegyével, ezen túlmenően viszont az identitás folytonos átalakulását, átalakítását mint önmagunk elé állított és önmagunk végezte kényszeres feladatot ismeri el, amely merőben különbözik a *Litániában* szereplő brutális tettől.

Az *Éjszaka a gyermek* című kötet szorosan egymásba hurkolódó kérdésköröket jelenít meg – leg hangsúlyosabban az idő, az emlékezés és az identitás problémafelvetéseiben. Már Iancu Laura eddigi könyveiben is jól megmutatkozott ez az érdeklődési háló. Most egy elmélyülési folyamat, illetve – a *Litánia* egységében – egy eltérő irodalmi nyelvkeresés figyelhető meg a szerzőnél – valamint egy súlyos gond ábrázolása is, amelyet korábban nem vett magára ilyen erővel. Kétségkívül fontos kötet érkezett Iancu Laurától.

Kovács Flóra